

Introduktion till juridik

Sofia Karlsson

Juridik – vad innebär det?

→ Läran om rättsreglerna och deras tillämpning

- ofta praktiskt inriktad på att hantera uppkomna problem och tvister mellan olika parter.

”Varför måste juridik vara så svårt?”

Juridik kan vara komplicerad, men knäcker man koden är det ganska logiskt

”Rena grekiskan – kan ni inte tala så man förstår?”

Det finns en del latinska ord och gammeldags språkbruk

”Ska vi kunna hela lagboken?”

Inte ens under juristutbildningen läser man mer än delar av ”lagboken”, det handlar om att öva upp en systematik

Vad är rätten?

Rättsregler

- En regel som har antagit på ett i förväg bestämt sätt (lagstiftningsprocessen)
- En i förväg bestämd sanktion/påföljd finns om regeln inte följs.

Rättssystemet

Alla rättsregler - ”gällande rätt” - ingår i vårt system av regler som gemensamt kallas för rättssystemet.

Rättspositivism

- rättssystemet har en stark förankring i de skrivna lagarna

Vad är rättens syfte/funktion?

- Politiska styrinstrument
- Agera konflikthanterare
 - Förebyggande
 - Hantera oenigheter
- Socialt skyddsnät

Var hittar vi rättsreglerna?

→ *Rättskällorna*

1. **Författning** (Primär rättskälla)

1. Grundlag
2. Lag
3. Förordning
4. Föreskrift

→ Publiceras i SFS (Svensk författningssamling) och myndigheters författningssamlingar

2. **Förarbeten** (Sekundär rättskälla)

Statens offentliga utredningar (SOU), propositioner, riksdagsskrivelser m.m.

3. **Rättspraxis**

4. **Doktrin** (Juridisk litteratur av viss dignitet)

5. **Sedvana och ”Allmänna rättsprinciper”**

EU-rätten

Regler vid lagkollision

Den formella lagkraftens princip

Lag kan bara ändras av lag, grundlag kan bara ändras av grundlag

Lex superior – lex inferior (Rättslig normhierarki)

Vid direkt konflikt mellan olika författningar gäller att högre valör trumfar lägre, t.ex. grundlag går före lägre valör så som lag.

Lex specialis – lex generalis

- specialiserad och specifik lag (*lex specialis*) går före generell/allmänt hållen lag (*lex generalis*)

Lex recentior – lex vetustior

- nyare lag går före äldre lag

Lagarnas/rättsreglernas struktur

Handlingsregler

Rättsregler lämnar anvisningar för mänskligt beteende

Rättsfaktum – rättsföljd

om vissa angivna omständigheter föreligger (Rättsfaktum/Rekvisit) ska en viss konsekvens (Rättsföljd) inträda (Påföljd/Sanktion)

Rekvisit

Rättsfaktum består av ett antal **rekvisit** som alla måste vara uppfyllda för att rättsfaktum ska föreligga och en rättsföljd ska kunna inträda.

Rekvisit kan delas in i;

- **Objektiva rekvisit**
 - Konkreta faktiska omständigheter
- **Subjektiva rekvisit**
 - Uppsåt (dolus)
 - Avsiktsuppsåt, Insiktsuppsåt, Likgiltighetsuppsåt
 - Oaktsamhet (culpa) (Medveten eller omedveten oaktsamhet)
 - Våda (casus) (Olyckshändelse)

Adekvat kausalitet (förutsebarhet)

Rättsregel – ett exempel

Brottsbalken (1962:700)

3 kap. 5 §

Den som **tillfogar** en **annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta** eller **försätter honom eller henne i vanmakt eller något annat sådant tillstånd**, döms för *misshandel* till **fängelse i högst två år** eller, om brottet är ringa, till **böter eller fängelse i högst sex månader**.

Lag (1998:393).

Rekvisit

Sanktion

Lagtolkning

Rättsreglerna/Lagtext behöver tolkas
Olika metoder för tolkning av lagtext:

- strikt ordalydelse/bokstavstolkning
- extensiv – utvidgande tolkning
- restriktiv – inskränkande tolkning
- teleologisk (ändamålstolkning)
- Analogisk
- e contrario (motsatsvis)
- Reduktionistiskt slut

Lagtolkningen sker med hjälp av rättskällorna (Författning, förarbeten, prejudikat, doktrin och sedvana)

Rättssubjekt

”Subjekt som har rättskapacitet”, dvs. kan ha rättigheter och skyldigheter.

- **Fysiska personer**
 - Som har rättslig handlingsförmåga
- **Juridiska personer**
 - Offentligrättsliga juridiska personer
 - Stat, förvaltningsmyndigheter, kommuner m.m.
 - Privaträttsliga juridiska personer
 - aktiebolag, handelsbolag, stiftelser m.m.

